

УДК 340.12

Михайло Юрійович БУРДІН,

доктор юридичних наук, професор,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6748-3321>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ «ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕРЖАВИ»

Процеси формування «електронної держави» (насамперед проекти створення «електронного уряду», англ. – «e-Government») активно втілюються в життя США, Великобританією [1, с. 13]. Розпочато їх реалізацію і в багатьох інших державах світу, серед яких є й Україна.

Основна ідея концепції «електронної держави» – цілодобовий інформаційний вплив держави на суспільство та взаємодія держави з кожним конкретним громадянином. Уважається, що використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології, кожна людина в будь-який час може звернутися з запитом до державного органу, одержати необхідну інформацію, подати за допомогою комп'ютера чи іншого термінала, підключеного до мережі Інтернет, необхідну декларацію або довідку, що дозволить істотно скоротити обсяг паперового документообігу [2].

Американським товариством державних службовців та Відділенням державного сектора економіки і державного управління ООН (UNDP/PA) виокремлено 5 етапів розвитку «електронної держави»:

- 1) «становлення» – офіційна присутність органів державної влади в мережі Інтернет;
- 2) «розширена присутність» – збільшення числа державних сайтів, котрі мають удосконалені функції і пропонують динамічно обновлювану інформацію;
- 3) «інтерактивна взаємодія» – для користувачів забезпечуються інтерактивні послуги у мережі Інтернет (зокрема, вони можуть отримувати типові форми різних офіційних документів, а також направляти офіційним особам повідомлення за допомогою електронної пошти);
- 4) «здійснення угод» – користувачі можуть оплачувати послуги і здійснювати угоди за допомогою мережі Інтернет;
- 5) «ефективна інтеграція» – повна інтеграція електронних послуг, що не стримується адміністративними кордонами.

«Електронний уряд» – це єдине інформаційне середовище взаємодії влади, бізнесу і громадян, що повинно забезпечити прозорість процесів управління в суспільстві, рівні можливості для бізнес-співтовариства і, нарешті, інформаційне самообслуговування населення, громадян, що дозволить їм у процесі їхнього життя простіше та якісніше вирішувати свої інформаційні потреби [3].

Перелік актуальних проблем реалізації концепції «електронного уряду», що потребує фахового вирішення:

- 1) забезпечення належного функціонування рівня урядових порталів;
- 2) налагодження міжвідомчої взаємодії інформаційних систем та стандартів даних; автентифікація користувачів і використання інфраструктури публічних ключів для захисту інформації;
- 3) вирішення питання взаємодії та партнерства з бізнесом і громадськими організаціями; забезпечення широкої доступності громадянам інформаційних технологій та інформації;
- 4) забезпечення належного рівня комп'ютерної грамотності державних службовців; розвиток електронної демократії;

5) внесення відповідних змін до законодавства [4].

На сьогодні у США розробляється та реалізовується чимало проєктів щодо розгортання систем електронного документообігу між державою, фізичними та юридичними особами. Так, Міністерство фінансів США вже створило фінансовий портал, який ефективно обробляє приблизно 80 млн платежів у державний бюджет країни. Також розробляється online-проєкт стягнення з порушників штрафів. Більше 20 тисяч сайтів федеральних органів влади у США об'єднані в єдиний урядовий портал (*First Gov*). У Великобританії досягнення аналогічної мети здійснюється відповідно до програми «Електронні громадяни, електронний бізнес і електронний уряд», яка базується на концепції «Уряд інформаційного сторіччя» [1, с. 15].

Цифровізація адміністративних послуг – один із пріоритетів уряду України [5]. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування надають понад 2 тисячі послуг, але 91,5 % населення України не користуються публічними послугами online. Водночас надання публічних послуг супроводжується значними незручностями, часовими та фінансовими затратами [5]. Зараз в Україні електронні послуги запроваджено на різних порталах органів влади, з різними інтерфейсами, стандартами та засобами е-ідентифікації, що є вкрай незручним для громадян. Крім того, не було проведено належного реінжинірингу послуг під час їх автоматизації та не забезпечено достатньої зручності. Відсутній єдиний підхід до реінжинірингу й запровадження е-послуг, а також послуги є недоступними через смартфон [5].

Разом із тим в Україні на урядовому порталі зараз доступно 118 електронних послуг [6]. Наша країна одна зі світових лідерів щодо темпів відкриття даних, більше 5 000 електронних документів щодня пересилається між державними органами [6]. Найважливішим напрямом у сфері електронного урядування є електронні послуги, адже саме вони стосуються кожного громадянина. Створено та запущено Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія – доступ громадян до цифрових документів» (*dii.gov.ua*), де доступні такі документи: цифровий паспорт громадянина України у формі ID-картки та цифровий паспорт громадянина України для виїзду за кордон (1 країна у світі); цифрове водійське посвідчення (10 країна у світі); цифрове свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу та обов'язковий поліс страхування на авто; цифровий студентський квиток; можливість отримання нотифікацій.

Зважаючи на вищенаведене, вбачаємо, що в результаті реалізації державницьких кроків щодо впровадження системи електронного урядування в Україні мають бути досягнуті такі завдання:

- забезпечення легітимності (законності дій держави у віртуальному просторі);
- модернізація всієї системи державного управління;
- створення нормативно-правової бази для вирішення проблем, пов'язаних з виготовленням та поширенням документів в електронній цифровій формі;
- зниження адміністративних бар'єрів і обмежень, що перешкоджають громадянам у реалізації права на одержання і поширення інформації;
- забезпечення інформаційної прозорості в діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування;
- формування основних інформаційних прав та свобод людини і громадянина у віртуальному просторі;
- визначення національних інтересів держави в кіберпросторі.

Список бібліографічних посилань

1. Серго А. С. Интернет и право. М. : Бестселлер, 2003. 272 с.
2. Digital Government for Development // The World Bank : сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/brief/digital-government-for-development> (дата звернення: 07.02.2021).

3. Digital government // United Nations : сайт. URL: <https://publicadministration.un.org/en/ict4d> (дата звернення: 07.02.2021).
4. Digital government // OECD iLibrary : сайт. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264251823-15-en.pdf?expires=1612776575&id=id&accname=guest&checksum=4AC29C29A65DB33D5BBBD0D794D8AFB3> (дата звернення: 07.02.2021).
5. Розвиток електронних послуг // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug> (дата звернення: 07.02.2021).
6. Е-урядування – ключ до реформ в Україні // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/e-uryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini> (дата звернення: 07.02.2021).

Одержано 08.02.2021